Eero Paloheimo

Arvoisat forumiin osallistujat,

9. kesäkuuta 1992 esitettiin eduskunnalle lakialoite 22 hallitusmuodon muutokseksi, jonka mukaan jokaisen uuden hallituksen tulisi tuoda eduskunnalle suunnitelma pitkän aikavälin tulevaisuudesta. Esityksen allekirjoitti tuolloin 167 kansanedustajaa, joka lienee ollut uusi Suomen ennätys. Esitys synnytti polveilevan keskustelun, joka päätyi tulevaisuusvaliokunnan vakinaistamiseen 1. maaliskuuta 2000 uuden perustuslain myötä. Valiokunta oli kai ensimmäinen laatuaan maailmassa.

Koska aikani on kortilla, eikä kysymys ole menneisyys- vaan tulevaisuusvaliokunnasta, paneudun seuraavaksi tuleviin tavoitteisiin sekä maailmassa että Suomessa, muutaman vuosikymmenen aikajaksolla. Tämä forum keskittyy Suomen tulevaisuuteen, mutta edes keskipitkän aikavälin muutoksia ei ole mielekästä tarkastella maassamme sitomatta niitä arvioon koko planeettamme tulevaisuudesta.

Tarkastelkaamme asioita ja kehitystä niiden tärkeysjärjestyksessä. Ykkösasia on maailman tavoitteellinen väkiluku. Tämä kysymys sivuutetaan poliittisen korrektiuden vuoksi, vaikka siitä sopiminen olisi ollut välttämätöntä jo vuosikymmeniä. On itsestään selvää, että ihmiskunnan eläminen maapallolla vielä vuosisatoja - jokseenkin harmonisissa oloissa - edellyttää väkiluvun vaiheittaista pudottamista nykyisestä ensin puoleen ja vuosisatojen saatossa sitten neljännekseen. Tämän arvion tekemiseen tarvitaan logiikan ja rehellisyyden lisäksi erästä arvovalintaa.

Maapallon merkittävin arvo on sen monimuotoinen elämä. Se syntyi noin neljä miljardia vuotta sitten ja biosfääri käsittää nykyisin miljoonia satumaisia, ihmeellisiä eliölajeja. Tämän biosfäärin osana syntyi ihminen ja edelleen ihmislajin rakentama teknosfääri. Tarkoitan tällä paitsi rakennettuja alueita, myös viljelyksiä, laidunalueita ja talousmetsiä. Teknosfääri on toiminnaltaan ja rakenteeltaan biosfäärin kömpelö ja alkeellinen kopio ja sen näyttävin osa on iältään vasta kaksisataa vuotta vanha. Jo jokainen hyönteisyksilö on rakenteellisesti analoginen teknosfäärin merkittävimmän saavutuksen – kaupungin – kanssa, mutta tietysti paljon hienorakenteisempi.

Ihmiskunta on planeetan diktaattori. Jos ihmiskunnalla olisi siltä kohtuudella vaadittava viisaus ja hyvyys, ei planeetan tulevaisuudesta olisi huolta. Nykytilanteessa tuo tuntuu utopistiselta haaveelta. Viisaus on korvattu nokkeluudella, lyhytnäköisyydellä, vallanhalulla ja valitettavasti - valehtelulla. Tekniikan harkitsematon kehittäminen, laajojen tulevaisuusnäkymien puute ja loputon valtataistelu johtavat väistämättömään tuhoon.

Ihmiskunnan pitkän aikavälin suuret ongelmat pitää ratkaista nykyistä päättäväisemmin. Arkiongelmiin paneutuneiden poliitikkojen rinnalle tarvitaan korkeatasoinen, itsekkäistä valtapyrkimyksistä vapaa, kansainvälinen ja tehokas ryhmä, joka määrittelee ihmiskunnan ja maapallon keskeiset pitkän tähtäyksen tavoitteet. Sellaisia ovat esimerkiksi maailman harmonisen tilanteen väkiluku ja globaali maankäytön rajaus teknosfääriksi ja biosfääriksi. Näistä peruskysymyksistä pitää sopia pikaisesti kansainvälisellä tasolla.

Olen käyttänyt näin paljon aikaa globaaleihin kysymyksiin, koska Suomen tulevaisuus on sidottu maailman muutoksiin. Edellä esittämäni ratkaisut eivät ole ennusteita vaan toiveita. On kuitenkin todennäköistä, että yksittäinen pieni maa voi vaikuttaa kahdellakin tavalla planeettamme tulevaan kehitykseen, ehdotuksilla, jotka tehdään kansainvälisillä forumeilla ja toisaalta: konkreettisilla esimerkeillä.

Kaksi pitkän tähtäyksen tulevaisuuteen vaikuttavaa tekijää mainitsin ja edellä; maailman väkiluvun muutos ja perustava ratkaisu maankäytölle. Jälkimmäisellä tarkoitan luonnonvaraisiin suojelualueisiin sitoutumista kunkin valtion alueilla. Suomi on toistaiseksi säilynyt Euroopan Unionin väljimmin asuttuna maana. Tämä ei ole pelkkä onnenpotku vaan myös velvoite hyvän esimerkin näyttämiseksi. Vaikka väkilukumme kasvaisi vielä hieman nykyisestä, säilyttäisimme kuitenkin sen väentiheyden, joka pitkällä aikavälillä olisi ihanteellinen koko maailmalle. Meidän velvollisuutemme on näyttää muulle Euroopalle, että arvostamme ja vaalimme tuota väljyyttä, merkittävintä arvoamme.

Maamme voisi siitä syystä varata noin 100.000 km2 suuruisen alueen koskemattomalle luonnolle ja pyrkiä säilyttämään väkilukunsa tulevaisuudessa aina alle 7 miljoonan suuruisena. Tämä edellyttäisi sitovaa suunnitelmaa ja sen esittelyä kansainvälisille yhteisöille. Koskemattoman luonnonsuojelualueen tulisi ulottua Jäämereltä verkkomaisena maamme lävitse aina Ahvenanmaalle saakka. Olisi toivottavaa tietysti, että mahdollisimman moni valtio maailmassa toimisi samoin. Ehkä myös Norja suostuisi suojelemaan esimerkillemme meriyhteyden pohjoisessa.

Kaikissa muissakin suhteissa voisi Suomi luopua kruusailevasta vaatimattomuudesta ja näyttää urhoollisesti tietä muulle maailmalle. Meillä on kaikki mahdollisuudet luoda moderni yhteiskunta, jossa kehittynyt huipputekniikka limittyy seepramaisesti arkisiin ja perinteisiin, luonnonläheisiin arvoihin. Me osaamme vielä soutaa, uida, hiihtää maastossa, sienestää, ajaa polkupyörällä, kokea katiskaa, viljellä lähiruokaa, heitellä löylyä savusaunassa ja pelata pesäpalloa naapureiden kanssa. Vaalikaamme näitä asioita. Ne ovat huippuarvoja teknistyvässä, latistuvassa ja steriilissä maailmassamme.

Tulevaisuusvaliokunta on se instanssi, jonka perustehtävä on paitsi ennakoida, myös luoda tulevaisuuttamme. Siksi rohkenen lopuksi esittää pari ehdotusta sen toiminnalle. Valiokunnalla pitäisi olla samanlainen asema kuin perustuslakivaliokunnalla. Sen ei tulisi takertua pikkujuttuihin eikä päivänpolitiikkaan, vaan tarkkailla eduskunnan lainsäädäntöä ajallisesti ja sisällöllisesti muita valiokuntia laajemmin ja pitkäjänteisemmin. Se voisi myös oma-aloitteisesti puuttua sellaisiin lakiesityksiin, joissa näkisi parantamista pitkän aikavälin näkökulmasta.

Vielä toinenkin ehdotus.

Valiokuntien vakiomenettelyjä on asiantuntijoiden kuuleminen. Tulevaisuudesta ei tehdä havaintoja, eikä tiedossa siksi ole siitä faktoja. Näinollen: varsinaisia alan asiantuntijoita ei myöskään ole. Maassamme on kuitenkin kourallinen kansalaisia, jotka työnsä, asemansa tai kiinnostuksensa vuoksi ovat paneutuneet tulevaisuuden merkittäviin vaihtoehtoihin ja todennäköisiin, odotettaviin tapahtumiin. Tämä liittyy erityisesti tulevaan väestörakenteeseen ja maamme perustavimpaan maankäyttöön. Nämä asiat saattavat olla useille kansanedustajille etäisiä. Siitä syystä sallittakoon minun ehdottaa, että valiokunta kaikkein laajakantoisimmissa ja pitkäjänteisimmissä kysymyksissä käyttäisi hyödykseen tällaisia asioita kauan pohtineita kansalaisia.

Tulevaisuutemme suurimatkin ongelmat ovat meidän kaikkien vastuulla.